

USTVARJANJE TEMELJEV, ZAČETKI IN ZGODNJI RAZVOJ UNIVERZE V MARIBORU

TADEJA MELANŠEK, DARKO FRIS

Univerza v Mariboru, Maribor, Slovenija
tadeja.melansek1@um.si, darko.fris@um.si

Razvoj visokega šolstva v Mariboru je bil tesno povezan z reformo šolstva na Slovenskem in v Jugoslaviji ter z gospodarskimi in družbenimi potrebami severovzhodne Slovenije po drugi svetovni vojni. Med letoma 1959 in 1961 so bile v Mariboru ustanovljene prve višje šole: komercialna, tehniška, agronomska, pravna, stomatološka šola ter Pedagoška akademija. Prav tako je leta 1961 nastalo Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru, ki je predstavljalo pomemben korak k institucionalni integraciji visokošolskega prostora. V zgodnjih sedemdesetih letih so se ob podpori lokalnih in republiških oblasti začele intenzivne priprave na ustanovitev univerze. Samoupravni sporazum o združitvi v Univerzo v Mariboru je bil podpisan 12. junija 1975, 2. julija 1975 pa ga je potrdila tudi Skupščina SR Slovenije. Naslednji dan, 3. julija 1975, je svet Združenja visokošolskih zavodov Maribor tudi uradno razglasil novo univerzo in za njenega prvega rektorja so imenovali Vladimirja Bračiča.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.1.2025.2](https://doi.org/10.18690/um.1.2025.2)

ISBN
978-961-299-000-8

Ključne besede:

višje šolstvo,
Univerza v Mariboru,
ustanovitev Univerze v
Mariboru,
začetki višjega šolstva,
1975,
Vladimir Bračič

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.1.2025.2](https://doi.org/10.18690/um.1.2025.2)

ISBN
978-961-299-000-8

Keywords:

higher education,
University of Maribor,
founding of the University
of Maribor,
beginnings of higher
education,
1975,
Vladimir Bračić

THE CREATION OF FOUNDATIONS, BEGINNINGS AND EARLY DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY OF MARIBOR

TADEJA MELANŠEK, DARKO FRIŠ

University of Maribor, Maribor, Slovenia
tadeja.melansek1@um.si, darko.fris@um.si

The development of higher education in Maribor was closely tied to educational reforms in Slovenia and Yugoslavia, as well as to the economic and social needs of northeastern Slovenia after the Second World War. Between 1959 and 1961, the first higher education institutions were established in Maribor, including schools of commerce, engineering, agronomy, law, dentistry, and the Pedagogical Academy. In 1961, the Association of Higher Education Institutions in Maribor was also founded, representing a significant step toward the institutional integration of the higher education landscape. In the early 1970s, with support from both local and republican authorities, intensive preparations for the establishment of a university began. The self-management agreement to merge into the University of Maribor was signed on June 12, 1975, and confirmed by the Assembly of the Socialist Republic of Slovenia on July 2, 1975. This officially marked the founding of the University of Maribor, with Vladimir Bračić serving as its first rector.

University of Maribor Press

1 Nastanek prvih višjih šol v Mariboru

V začetku petdesetih let 20. stoletja so komunistične oblasti začele izvajati celovito reformo šolstva, ki je zajela tudi področje visokega šolstva. Na Slovenskem je v tem času delovala zgolj Univerza v Ljubljani, ki se je v času reformiranja visokega šolstva soočala s številnimi izzivi, med drugim tudi s preoblikovanjem študijskih programov, uvedbo novih statutow ter nestrinjanjem univerzitetnih profesorjev. Osrednji izziv visokošolske reforme je predstavljalo vprašanje povezave bodočih višjih šol s fakultetami, saj je slednje zahtevalo stopenjski študij na fakultetah in inverzijo študija. Tako bi se na fakultetah praktični predmeti izvajali v nižjih letnikih in teoretični v višjih letnikih. S tem bi bil študij na višjih šolah primerljiv s prvo stopnjo študija na fakultetah (Gabrič, 2006; »Priporočilo o nadaljnji reformi visokošolskega študija na fakultetah Univerze v Ljubljani«, 1959). Študenti, ki bi uspešno zaključili izobraževanje na eni izmed višjih šol, bi imeli možnost študij nadaljevati na primerljivi ljubljanski fakulteti.

Konec petdesetih in v začetku šestdesetih let 20. stoletja po celotni Jugoslaviji zaznamo trend nastajanja višješolskih zavodov (npr. Niš, Priština, Split). Razloge za ta pojav lahko iščemo v težnjah zvezne oblasti po zagotavljanju hitrega dotoka čim bolj izobraženega kadra (Bračič, 1984). Na Slovenskem se je kot novo višješolsko središče ponujal Maribor, ki je veljal za eno izmed večjih in pomembnejših industrijskih središč v državi. Eden ključnih pogojev za nadaljnji gospodarski razvoj mesta je bil kvalificirani strokovni kader, ki ga je v Mariboru primanjkovalo, saj ni bilo zadostnega dotoka diplomantov iz ljubljanske univerze.

Mariborčani so se že leta 1947 zavzemali za to, da bi bila načrtovana Fakulteta za kmetijstvo in gozdarstvo organizirana prav v Mariboru. Mesto je namreč imelo tradicijo kmetijskega šolstva, ob tem se je največja koncentracija kmetijskih površin in družbenega kmetijskega sektorja nahajala prav v severovzhodnem delu Slovenije, kar je utemeljevalo umestitev nove fakultete v to okolje. Kljub temu predlog ni bil sprejet. Podobno so tudi leta 1955, ko so v Ljubljani razpravljali o ustanovitvi samostojne fakultete ali oddelka za tekstil, v Mariboru izrazili interes, da bi se ta ustanovila v mestu, vendar tudi takrat niso bili uspešni (Bračič, 2000).

Pobude za nastanek visokošolskih zavodov v Mariboru so postajale vedno izrazitejše, a nad idejo o oblikovanju novega višješolskega središča niso bili navdušeni prav vsi člani ljubljanske univerze. Določene ljubljanske profesorje je

skrbelo, da bo z ustanavljanjem višjih šol in možnostjo povezave le-teh z ljubljanskimi fakultetami prišlo do padca kakovosti študija (Gabrič, 2006). Na tem mestu velja izpostaviti, da proti ustanavljanju novega višješolskega središča ni bil uperjen pogled celotnega ljubljanskega univerzitetnega kadra. Tako je npr. rektor ljubljanske univerze (1958–1961) Dolfe Vogelnik za revijo *Naša sodobnost* leta 1961 dejal, da gre pri ustanavljanju višjih šol v Mariboru za »samoniklo porajanje novega visokošolskega jedra kot nujne posledice gospodarske in družbene vloge Maribora in mariborskega bazena« (Vogelnik, 1961, str. 164).

1.1 Ustanovitev Višje komercialne šole

Kot prva je bila v Mariboru ustanovljena Višja komercialna šola. Predlog zakona o njeni ustanovitvi je Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine Ljudske republike (LR) Slovenije obravnaval na svoji 7. seji, 29. junija 1959. Sejo izpostavljamo predvsem zato, ker so na njej razpravljali tudi o možni lokaciji nove šole. V razpravi sta se omenjali predvsem dve mesti: 1. Ljubljana, zaradi predvidene tesne povezave, ki naj bi jo višja komercialna šola imela z ekonomsko fakulteto, in 2. Maribor, ki bi po besedah predsednika odbora Franca Perovška z ustanovitvijo višje šole »izgubil značaj provincialnega mesta«, s čimer bi se »prevelika razlika med Mariborom in Ljubljano vsaj v majhni meri izgladila«. Kljub pomislekom nekaterih članov je Odbor za prosveto in kulturo že takrat podal pozitivno mnenje o ustanovitvi Višje komercialne šole v Mariboru (Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, 1959b).

»Zakon o ustanovitvi Višje komercialne šole« (1959) je bil soglasno sprejet na 8. seji Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije, ki je potekala 2. julija 1959 (Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Višje komercialne šole, 1959). V zakonu, ki je bil objavljen dva tedna kasneje, pa Višji komercialni šoli še ni bil določen sedež (»Zakon o višji komercialni šoli«, 1959). Čeprav lokacija sedeža šole formalno še res ni bila določena, je bilo neformalno že dogovorjeno, da bo Višja komercialna šola delovala v Mariboru. O predvideni lokaciji so bili obveščeni tudi v Mariboru, kar je omogočilo, da so se same priprave na njeno ustanovitev pričele že v juliju. V avgustu je bil imenovan pripravljalni odbor, ki je bil pooblaščen za organizacijo vseh potrebnih aktivnosti, povezanih z začetkom delovanja Višje komercialne šole v Mariboru, do izvolitve šolskega odbora (Bračič, 1984, str. 36–37; Melanšek in Friš, 2023; Poročilo za 1. redno letno skupščino VKŠ Maribor; 1961). Čeprav so v mestu že aktivno potekale priprave, je bil Maribor kot uradni sedež šole

dejansko potrjen šele z Uredbo o višji komercialni šoli, ki je bila objavljena 17. septembra 1959 (»Uredba o višji komercialni šoli«, 1959).

Slika 1: Svečana otvoritev Višje komercialne šole v Mariboru

Vir: (Gostje in slušatelji na svečani otvoritvi VKŠ v Mariboru, 1960, str. 29)

Višja komercialna šola je slovesno otvoritev doživela 23. oktobra 1959 v delu poslopja nekdanje Klasične gimnazije. Svečane otvoritve so se udeležili številni ugledni politični in javni posamezniki, med njimi tudi član Izvršnega sveta LR Slovenije ter predsednik Sveta za znanost in kulturo Boris Kocjančič, ki je prvo mariborsko višjo šolo tudi uradno odprl. Redna predavanja so se pričela tri dni kasneje, sprva na dveh oddelkih – zunanjetrgovinskem in industrijskem. Kmalu pa sta se jima pridružila še računovodsko-finančni oddelek in bančni oddelek (Bračič, 1960, 1984; Poročilo za 1. redno letno skupščino VKŠ Maribor, 1961; Poročilo o delu šole v študijskem letu 1964–65 in 1965–66, 1965; Ustanavljanje višjih šol v Mariboru: dodatek k elaboratu, 1960).

O pomenu nove višje šole so se razpisali tudi v glasilu ljubljanskih študentov *Tribuna*:

»Pomen nove šole ni le v tem, ker pomeni korak naprej v reševanju naših potreb po visokokvalificiranih kadrih v gospodarstvu, ampak predvsem v dejstvu, da je ustanovljena v kraju izven Ljubljane, ki s tem nehava biti edini center izobraževanja visokokvalificiranih kadrov, da je ustanovljena v gospodarskem centru, ki ima za to vse pogoje in morda tudi največje potrebe in da je s tem močno olajšano šolanje otrok iz delavskih slojev.« (Višja komercialna šola v Mariboru odprta, 1959, str. 14)

Že leta 1962 se je šola preimenovala v Višjo ekonomsko-komercialno šolo, s čimer so želeli poudariti, da ne gre zgolj za ozko usmerjeno strokovno šolo, temveč da zapolnjuje tudi vrzel med srednješolskim in visokošolskim izobraževanjem v ekonomiji. Višja ekonomsko-komercialna šola si je več let prizadevala, da bi prešla na drugo stopnjo in postala visoka šola. To ji je naposled uspelo 10. aprila 1969, ko je bil sprejet Zakon o Visoki ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru. Pravico do podeljevanja doktorata je šola pridobila šele nekaj let kasneje – s tem pa se je v vseh pogledih izenačila s statusom fakultete (Kerin, 1985; »Zakon o visoki ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru«, 1969).

1.2 Ustanovitev Višje tehniške šole

Le mesec dni kasneje so pristojni republiški organi na svojih sejah obravnavali končne verzije predlogov za ustanovitev že druge višje šole v Mariboru. Na tem mestu velja posebej izpostaviti, da si je Maribor že vrsto let prizadeval za ustanovitev nekakšne višje tehniške šole. Tako ni presenetljivo, kot je izpostavil poslanec Ludvik Gabrovšek, da je zahteva po višji tehnični šoli v Mariboru »še zlasti izbila z veliko ihto na dan, ko je bila ustanovljena višja komercialna šola« (Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, 1959a). Predlog zakona o višji tehniški šoli so obravnavali na 11. seji Odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije 20. novembra 1959 ter na 10. seji Republiškega zbora LR Slovenije 26. novembra 1959 (Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o Višji tehnični šoli v Mariboru, 1960). Iz slednje velja izpostaviti izjavo poslanca Vlada Majhna, v kateri je omenil idejo ustanovitve nove slovenske univerze:

pomenita zametek bodoče samostojne univerze v Mariboru (Bračič, 1984; Gabrič, 2006).

Podobno kot v Višji ekonomsko-komercialni šoli so si tudi v vodstvu Višje tehniške šole prizadevali, da bi uvedli drugostopenjski študij, in sicer na smeri strojništva, saj je v Mariboru in širše primanjkovalo diplomiranih inženirjev. Potrebo po uvedbi drugostopenjskega študija strojništva v Mariboru so podprli tako gospodarstveniki kot tudi v stanovskem društvu strojnih inženirjev in tehnikov. Pripravo osnovne dokumentacije so na Višji tehniški šoli pričeli že spomladi 1970, a se je celoten postopek zavlekel za kar tri leta. Naposled je bil Zakon o Visoki tehniški šoli v Mariboru sprejet 18. julija 1973, s čimer je bil omogočen drugostopenjski študij ne le na oddelku za strojništvo, temveč tudi na ostalih oddelkih šole (Kerin, 1985; »Zakon o Visoki tehniški šoli v Mariboru«, 1973).

1.3 Maribor postaja novo višješolsko središče: ustanovitev Višje agronomske šole, Višje stomatološke šole in Višje pravne šole

Da so slovenske oblasti v Mariboru prepoznale potencial za razvoj novega višješolskega središča na Slovenskem, govori tudi dejstvo, da so v »mestu ob Dravi« v obdobju enega leta ustanovili kar pet višješolskih institucij. Poleg že omenjenih ustanovitev Višje komercialne in Višje tehniške šole v letu 1959 so leta 1960 v mestu o ustanovili še tri nove višje šole. Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je o ustanovitvi treh višjih šol v Mariboru – Višje agronomske šole, Višje stomatološke šole in Višje pravne šole – razpravljal na svoji 15. seji, 18. junija 1960 (Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, 1960). Nekaj dni kasneje, 24. junija, so vse tri predloge zakonov omenjenih šol obravnavali in sprejeli še na 14. seji⁵ Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije (Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o Višji agronomski šoli v Mariboru, 1960; Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o Višji stomatološki šoli v Mariboru, 1960; Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o Višji pravni šoli v Mariboru, 1960). »Zakon o Višji agronomski šoli v Mariboru« (1960), »Zakon o Višji stomatološki šoli v Mariboru« (1960) in »Zakon o Višji pravni šoli v Mariboru« (1960) so bili 7. julija objavljeni v Uradnem listu LR Slovenije.

⁵ Štirinajsta seja Republiškega zbora skupščine LR Slovenije je potekala 23. in 24. junija 1960. Na seji so obravnavali še predloge za ustanovitev Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani in Višje pomorske šole v Piranu.

O ustanavljanju novih višješolskih ustanov v Mariboru je poročal tudi mariborski časnik *Večer*, ki je 25. junija 1960 zapisal:

»Z ustanovitvijo novih višjih šol izvajamo nadaljnjo dekoncentracijo višjega, visokega in univerzitetnega študija, ki je bil doslej osredotočen v Ljubljani. Višje šole organiziramo v krajih, katerih razvitost in zadostno število sposobnih strokovnih kadrov zagotavlja dostojno strokovno raven in neposredno povezanost z družbeno prakso. Dekoncentracija tega študija v razne predele naše republike pa hkrati tudi omogoča močnejše vključevanje mladine v višje šole« (Tri nove višje šole v Mariboru, 1960, str. 1–2).

Slika 3: Otvoritvena slovesnost treh novih mariborskih višjih šol

Vir: (Fakulteta za kmetijstvo, 2005)

Skupna otvoritvena slovesnost treh novih mariborskih višjih šol je potekala 3. oktobra 1960 v veliki dvorani Višje agronomske šole. Slovesnosti so se udeležili številni ugledni politični in javni delavci (M. K., 1960; P. S., 1960). Govornica na slovesnosti je bila podpredsednica Okrajnega ljudskega odbora Maribor Ančka Kuhar (na sliki 3), »svečano pa je višje šole odprl« predsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine LR Slovenije Boris Kraigher. O slovesnosti so poročali tudi v časniku *Večer*, v prispevku pa je bila ponovno poudarjena vloga Maribora, ki je postajal »nov višješolski center v Sloveniji in v perspektivi brez dvoma nov

univerzitetni center Slovenije» (Maribor mora bistveno prispevati k razvoju višjih šol v Sloveniji, 1960).

Sprva so trem novoustanovljenim višjim šolam dodeli prostore v poslopih drugih institucij. Tako je Višja agronomska šola pridobila prostore v tedanji zgradbi Kmetijske srednje šole, Višja pravna šola je bila nameščena v poslopiju bivše Klasične gimnazije (kjer je v tem času še delovala Višja komercialna šola), Višja stomatološka šola pa je imela sprva težave s prostori in je gostovala v več zgradbah, njeni upravni prostori pa so bili na Sodni ulici 15 (Bračič, 1984, 1991).

Tako Višja pravna šola kot tudi Višja agronomska šola sta v času sprejetja samoupravnega sporazuma o združitvi v Univerzo v Mariboru ohranili status višjih šol. Medtem ko je bila Višja stomatološka šola z »Zakonom o prenehanju Višje stomatološke šole v Mariboru«, sprejetim 2. oktobra 1969, postoma ukinjena.⁶

1.4 Ustanovitev Pedagoške akademije

Kot zadnja je bila v sklopu ustanavljanja prvih mariborskih višjih šol ustanovljena Pedagoška akademija Maribor. Pobuda za ustanovitev višje šole za izobraževanje osnovnošolskih učiteljev v Mariboru⁷ je bila sprožena že med obema vojnama, nato ponovno leta 1947, ko je bila v Ljubljani ustanovljena Višja pedagoška šola. V obeh primerih pa je ostalo zgolj pri željah (Bračič, 1984; Gabrič, 2006). Resnejša prizadevanja za ustanovitev Pedagoške akademije v Mariboru, ki so jih vodili nekaterih mariborski pedagogi, so se začela med letoma 1956 in 1958. Svet za prosveto in Okrajni ljudski odbor sta v perspektivnem planu gospodarskega razvoja okraja Maribor med letoma 1957 in 1961 vključila tudi ustanovitev pedagoške akademije kot prve višje šole v Mariboru (Dosežen razvoj in perspektive razvoja šolstva v okraju Maribor 1961–1965, n. d.). Na 7. redni seji Sveta za šolstvo Okrajnega ljudskega odbora Maribor, ki je potekala 2. oktobra 1958, pa so njeno ustanovitev predvideli v letu 1959 (Okrajni ljudski odbor Maribor, 1958).

⁶ V zakonu je bila ukinitve šole predvidena za 30. september 1970, študentom pa je bilo omogočeno, da so izpite in kolokvije lahko opravljali do 30. septembra 1971.

⁷ V Mariboru je imelo izobraževanje učiteljev že dolgoletno tradicijo. Začetke lahko iščemo v letu 1802, ko sta dva kandidata na mariborski »Glavni šoli« opravljala izpit po trimesečnem t. i. preparadnem tečaju – s tečajem so bili usposobljeni za organiste, cerkovnike in učitelje ljudskih šol (Bračič, 1986).

Kljub željam in prizadevanjem po ustanovitvi pedagoškega študija v Mariboru so bila ta neuspešna – v tem času pa je bilo v Mariboru ustanovljenih že pet višjih šol. Do večjega preloma je prišlo, ko se je podkomisiji, ki si je prizadevala za ustanovitev Višje pedagoške šole, porodila ideja, da bi k vpisu in nadaljevanju študija spodbudili vse študente, ki so študirali na pedagoški šoli v Ljubljani in študija niso dokončali. Vodstvu pedagoške šole v Ljubljani so predlagali ustanovitev Centra za izredni študij ljubljanske Višje pedagoške šole v Mariboru in da iz vrst mariborskih srednješolskih predavateljev izbere tiste, ki bi na njem lahko predavali. Prošnji so v Ljubljani ugodili in tako so se na višješolski ravni v Mariboru, sicer v sklopu ljubljanske šole, že v začetku leta 1961 začeli izobraževati izredni študenti (Bračič, 1984; Melanšek in Friš, 2023; Odločba: Podkomisija za ustanovitev Višje pedagoške šole v Mariboru, 1960). Časnik *Večer* je konec oktobra 1960 objavil prispevek z odmevnim naslovom: »V Mariboru tudi Višja pedagoška šola: januarja 1961 bo začel v Mariboru z delom samostojni oddelek Višje pedagoške šole v Ljubljani;« za začetek samo pomoč izrednim slušateljem; v jeseni samostojna višja šola za vzgojo učiteljskega kadra za osnovne šole! (V Mariboru tudi Višja pedagoška šola, 1960).

Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LR Slovenije je na svoji 23. seji, 22. junija 1961, obravnaval in sprejel predlog zakona o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru. Isti dan je tudi Odbor za organizacijo oblasti in upravo podal pozitivno poročilo o predlogu, dva dni kasneje pa še Zakonodajni odbor (Bračič, 1984; Gabrič, 2006; Priloge k predlogu zakona o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru, 1961; Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS, 1961). Republiški zbor Ljudske skupščine LR Slovenije pa je predlog o ustanovitvi pedagoške akademije obravnaval 26. junija 1961 (Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru, 1961). »Zakon o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru« (1961) je bil na omenjeni seji soglasno sprejet in tri dni kasneje objavljen v Uradnem listu LR Slovenije.

S tem je bila ustanovljena prva visoka šola v Mariboru, saj so bile vse druge do tedaj ustanovljene »zgolj« višje šole. Posebej je treba poudariti, da je bila Pedagoška akademija v Mariboru tudi prva pedagoška akademija na Slovenskem, namreč ljubljanska Višja pedagoška šola je bila v akademijo preoblikovana šele leta 1964 (Bračič, 1984; Gabrič, 2006). Za prostore nove Pedagoške akademije je bil zadolžen Okrajni ljudski odbor Maribor, ki ji je v začetku namenil del poslopja v nekdanji

Klasični gimnaziji – del zgradbe je v tem času že zasedala Višja pravna šola (Bračič, 1984, 1986).

Na Pedagoško akademijo v Mariboru so se lahko vpisali diplomanti vseh srednjih šol in tudi tisti, ki srednje šole sicer niso dokončali, so pa imeli za seboj štiri leta ustrezne pedagoške prakse (slednji so morali opraviti sprejemni izpit). Za programe likovne in glasbene vzgoje so bili predvideni tudi posebni preizkusi sposobnosti. Pedagoška akademija v Mariboru je prvo študijsko leto začela z 52 rednimi in 204 izrednimi študenti, pri čemer se je 164 študentov prepisalo iz že omenjenega Centra za izredni študij ljubljanske Višje pedagoške šole v Mariboru. S predavanji za redne študente so začeli 3. novembra 1961 (Bračič, 1984; Melanšek in Friš, 2023).

Pedagoška akademija v Mariboru je utrpela udarec leta 1969 z novim Zakonom o visokem šolstvu, ki je v svojem 92. členu določal, da veljajo za Pedagoški akademiji v Ljubljani in v Mariboru ista določila kot za višje šole, s čimer sta bili obe akademiji degradirani na stopnjo dvoletne višje šole (Bračič, 1984, 1986; »Ukaz o razglasitvi zakona o visokem šolstvu«, 1969).

2 Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru, predhodnik Univerze v Mariboru

Na pomembne spremembe, ki jih je povzročilo nastajanje novih višješolskih institucij v Mariboru, kaže tudi dejstvo, da je bil konec leta 1960 sprejet nov zakon na področju visokega izobraževanja, poimenovan »Zakon o visokem šolstvu v Ljudski republiki Sloveniji«, ki je nadomestil »Zakon o Univerzi v Ljubljani« (1957).

Novo sprejeti Zakon o visokem šolstvu v Ljudski republiki Sloveniji je v svojem prvem členu določal, da se vsaj trije visokošolski zavodi – fakultete, visoke šole, umetniške akademije in višje šole – lahko združijo v ustrezno drugo združenje (»Zakon o visokem šolstvu v Ljudski republiki Sloveniji«, 1960, str. 489). Na podlagi tega člena so Okrajni ljudski odbor Maribor skupaj s petimi višjimi šolami v Mariboru spomladi 1961 predlagali ustanovitev Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. Mariborske višje šole so potrebovale koordinacijsko telo, ki bi usklajevalo delo vseh višjih šol, skrbelo za vprašanje pedagoških kadrov, učnih prostorov, materialni položaj študentov in urejalo druge skupne zadeve šol (Bračič, 1991; Gabrič, 2006; Poročilo za 2. volilno skupščino Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, 1965).

Republiški zbor LR Slovenije je 23. maja 1961 sprejel Zakon o ustanovitvi Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru (Obravnava in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, 1961; »Zakon o ustanovitvi Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru«, 1961). Na ustanovni skupščini združenja, ki je bila 9. decembra 1961, je sodelovalo že šest ustanov, saj se je prvotnim petim priključila še novonastala Pedagoška akademija Maribor. Po poročanju časnika *Delo* so na skupščini najdlje razpravljali o vprašanju prehoda mariborskih diplomantov višjih šol na študij druge stopnje fakultet. Dva tedna po skupščini se je združenju pridružila tudi Visokošolska in študijska knjižnica Maribor (Bračič, 1991; Gabrič, 2006; Poročilo za 2. volilno skupščino Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, 1965; Šolski sistem usklajamo s potrebami družbe, 1961).

Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru je bilo odgovorno za razvoj, usklajenost in kakovost pouka ter znanstvenoraziskovalnega dela na višješolskih institucijah v njegovi sestavi ter je odločalo o vseh skupnih zadevah, določenih v zakonu o visokem šolstvu, statutu ali v posebnih dogovorih. Združenje je vodil njegov predstojnik, ki je bil voljen iz vrst profesorjev vključenih višjih šol. O delu združenja sta odločala svet združenja in pedagoško-znanstveni svet združenja, ki sta za pomembna področja imenovala posebne komisije združenja in ustanavljala posebne sklade, kot so npr. študijska komisija, komisija za volitve in imenovanja in sklad Kidričevih nagrad za študente. Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru je imelo do vključenih visokošolskih zavodov skoraj enake pravice in dolžnosti, kot jih je imela univerza do vključenih fakultet (Bračič, 1975b; Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru, 1971).

3 Prizadevanja za ustanovitev Univerze v Mariboru

Kot se v *Prispevkih za zgodovino visokega šolstva v Mariboru* spominja Vladimir Bračič, so se priprave na ustanovitev Univerze v Mariboru začele poleti 1971, po sprejetju prvega osnutka Resolucije o dolgoročnem razvoju Socialistične republike (SR) Slovenije s strani Izvršnega sveta. Zaradi predvidenega povečanja števila študentov v prihodnjih letih so načrtovali, da bosta na območju SR Slovenije do leta 1985 delovali dve univerzitetni središči. Tako so se v vmesnem obdobju pričele intenzivne priprave za razvoj visokega šolstva v Mariboru, pri čemer je imel pomembno vlogo Vladimir Bračič, član Izvršnega sveta SR Slovenije. Bračič je imel pomembno vlogo že pri ustanavljanju prvih višjih šol, obenem pa je bil izvoljen za direktorja Pedagoške

akademije. V tem kontekstu ni presenetljivo, da je Vladimir Bračič o stališču Izvršnega sveta SR Slovenije glede ustanovitve novega univerzitetnega centra v Mariboru takoj obvestil takratnega predstojnika Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, kar je pomenilo začetek priprav na ustanovitev nove univerze (Bračič, 1984).

Pomembno vlogo za pripravo osnutka dolgoročnega koncepta razvoja visokega šolstva v Mariboru je imel pomočnik glavnega tajnika združenja Franci Pivec (Bračič, 1984). Pivčev predlog so obravnavali že 29. septembra 1971 na 4. seji Sveta Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. Kot je razvidno iz zapisnika seje, se je ob obravnavi te točke razvila živahna razprava, na osnutek pa so bili podani različni predlogi in pripombe. Svet združenja je v sklepu sprejel osnovno koncepcijo preoblikovanja mariborskega visokošolskega združenja v univerzo in zadolžil predstojnika Združenja, da pripravi potrebne analize in projekcije. Ob tem so predlagali izdelavo raziskovalnega projekta, ki bi bil financiran iz sredstev republiške izobraževalne skupnosti. V sklepu so prav tako sprejeli, da se načrt razvoja združenja do leta 1975 obravnava kot del dolgoročne strategije. Ob upoštevanju pripomb iz razprave so načrt ocenili kot realen, predstojnika pa pooblastili, da ustrezno urejen dokument predloži lokalnim in republiškim ustanovam (Svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru, 1971). Na podlagi konceptov, sprejetih na omenjeni seji, je Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru oktobra pripravilo obsežen dokument na 43 straneh z naslovom Razvojni načrt visokošolskih zavodov v Mariboru: za obdobje 1971 in 1975, v katerem so predvideli ustanovitev drugega slovenskega univerzitetnega središča v Mariboru, v katerem naj bi bilo okoli 8.000 študentov (Razvojni načrt visokošolskih zavodov v Mariboru: za obdobje 1971–1975, 1971). V prvi polovici novembra 1971 so tako na Združenju pripravili osnutek raziskovalnega projekta organizacije nove Univerze v Mariboru, v sklopu katerega so si zadali štiri ključne cilje celotne raziskave: 1. izoblikovati model organizacije nove univerze, ki bo k pozitivnim spremembam stimuliral celotno slovensko visokošolsko strukturo, 2. predložiti institucionalno strukturo nove univerze, ki bo najbolj vzpodbujala ustvarjalno in učinkovito delovanje vseh udeležencev učno-raziskovalnega procesa na pedagoškem in raziskovalnem področju, 3. izdelati koncept, ki bo omogočil neposredno komunikacijo s proizvodnjo in družbeno sredino, ter 4. izdelati podroben sistem zbiranja in obdelave podatkov o dejavnosti in virih v visokem šolstvu. Ob ciljih so bile opisane tudi raziskovalne naloge, s pomočjo katerih naj bi bili ti doseženi (Poročilo o poteku projekta univerze v

Mariboru, n. d.;⁸ Skica predloga raziskovalnega projekta modela organizacije nove univerze v Mariboru, 1971).

Že v drugi polovici novembra je Skupščina občine Maribor imenovala posebno komisijo, katere naloga je bila priprava predloga prostorske zasnove univerze. V začetni fazi delovanja komisije je Zavod za urbanizem Maribor predlagal lokacije za nekatere višješolske objekte, med drugim tudi lokacijo za bodoči rektorat na Slomškovem trgu, v stavbi Mestne hranilnice. Nezazidan prostor za njo pa je predvidel za gradnjo novega poslopja bodoče univerzitetne knjižnice. Komisijo v *Prispevkih za zgodovino visokega šolstva v Mariboru* omenja tudi Vladimir Bračič, ki je bil njen član. Prav tako je bil član komisije za razvoj mariborskega visokošolskega središča, ki jo je 20. januarja 1972 imenoval Pedagoško znanstveni svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. Po njegovih besedah se je ta komisija redno opredeljevala o vseh pomembnejših vprašanjih, povezanih z ustanovitvijo univerze, in bila zelo aktivna, saj naj bi se v obdobju šestih mesecev sestala kar desetkrat (Bračič, 1984).

Iz časovnice začetnega delovanja projekta univerze v Mariboru, ki je razvidna iz Poročila o poteku projekta Univerze v Mariboru, izhaja, da so v tem obdobju tudi opredelili predvidene stroške za dvoletni projekt, predlog financiranja pa poslali Izvršnemu odboru RIS. V prošnji se je Združenje zavezalo, da bo do leta 1975 sestavilo podroben program preraščanja v univerzo. Prošnji so ugodili 18. januarja 1972, ko jih je predsednik Izvršnega odbora RIS obvestil, da so projekt pripravljeni financirati v zaprošenem obsegu (Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru, n. d.).

O novi univerzi v Mariboru pa se ni razpravljalo zgolj v naštetih komisijah, temveč so o njej debatirali tudi na različnih konferencah. Tako so mariborski in ljubljanski študenti na prvi seji republiške konference Zveze skupnosti slovenskih študentov, ki je potekala 17. decembra 1971, obravnavali vprašanje ustanovitve mariborske univerze (Čerin, 1971). Na konferenci je Franci Pivec predstavil osnutek projekta bodoče mariborske univerze. Med ključnimi izzivi, ki bi se lahko pojavili v prehodnem obdobju, sta bila izpostavljena predvsem zagotovitev usposobljenega kadra in ustrezno financiranje (Šrimpf, 1971a). Nasploh pa naj bi bili, po pisanju časnika *Večer*, odzivi študentov na drugo slovensko univerzo zelo pozitivni in

⁸ Poročilo sicer ni datirano, je pa iz besedila razvidno, da je nastalo po 27. novembru 1972.

vzpodbujajoči, saj naj bi ta motivirala Univerzo v Ljubljani h konstruktivnemu dialogu, ki naj bi soustvarjal moderno zasnovano univerzo (Šrimpf, 1971b).

Nekaj dni kasneje, 23. decembra 1971, so o mariborski univerzi razpravljali tudi na prvi seji konference Zveze komunistov Slovenije (ZKS) visokošolskih zavodov Maribor. Poudarjeno je bilo, da si bodoča univerza v Mariboru ne bo mogla »privzeti vzdevka sodobna« brez marksistične katedre oz. instituta, ki bi se osredotočal na področja eksperimentalnega družboslovja. Vladimir Bračič je ta dan predstavil takratno stanje, začrtan program dela in izpostavil ključno vlogo, ki jo bodo imeli pri Zvezi komunistov Visokošolskih zavodov Maribor (D. V., 1971; F. Š., 1971; Vabilo na prvo sejo konference ZKS visokošolskih zavodov Maribor, 1971).

Od vsaj sredine decembra 1971 je ideja o novi univerzi dosegla tudi širšo javnost, saj sta o le-tej v več prispevkih poročala osrednja slovenska časnika *Večer* in *Delo*. Oba časnika sta javnost obveščala o poteku razprav na konferencah in podrobneje predstavila dotedanje delo na tem področju. O tem je npr. Drago Jančar za *Večer* zapisal:

»Teoretične predpostavke o nujnosti nastanka nove slovenske univerze so se komaj 'usedle' v zavest Slovencev, ko so nam delavci na mariborskih visokošolskih zavodih že ponudili Razvojni načrt visokošolskih zavodov v Mariboru za obdobje 1971–1975.« (Jančar, 1972, str. 2)

V Jančarjevem prispevku je širši javnosti predstavljen tudi razvojni načrt mariborske univerze. Sodeč po tem načrtu naj bi Univerza v Mariboru razbremenila ljubljansko univerzo in razvijala discipline, ki so povezane z razvojem sodobnih ekonomskoproizvodnih sistemov. Te discipline je mogoče razdeliti na tri skupine: 1. discipline, ki so potrebne za učinkovito realizacijo obveznega osemletnega študija; 2. discipline, ki so potrebne za realizacijo sodobne tehnologije, in 3. discipline, ki so potrebne za usmerjanje in organizacijo ekonomskoproizvodnih sistemov (tukaj je bil mišljen sklop pravno-ekonomsko-socioloških ved). Po Jančarjevih ugotovitvah so ti trije sklopi mariborskega visokošolskega izobraževalnega projekta nedvomno nakazovali na kompletno univerzo, ki bi razvijala tako humanistične kot tehniške vede. Glede visokega šolstva v Mariboru je še pripomnil: »Visokošolski Maribor se je torej enkrat za vselej odločil, da ne bo zgolj proizvajalec kadrov, neposredno potrebnih za gospodarstvo, ampak bo tudi kreator inovacijskih izobrazbenih in znanstvenih procesov.« (Jančar, 1972)

Februarja 1972 je potekal tridnevni posvet predsednikov prosvetno-kulturnih zborov zvezne skupščine in republiških ter pokrajinskih skupščin. Na koncu tega posveta so udeleženci obiskali Maribor in se seznanili z načrti za postopno preraščanje tamkajšnjih višjih in visokih šol v drugo slovensko univerzitetno središče. Goste iz drugih republik pa so po poročanju časnikov predvsem zanimale smernice za nadaljnji razvoj bodočega univerzitetnega središča, in sicer tako z vidika regionalnih gospodarskih in kulturnih potrebščin kot tudi z vidika celostnega razvoja visokega šolstva v SR Sloveniji (J. S., 1972; Od višjih šol do univerze, 1972).

V aprilu 1972 je bil odobren predlog projekta univerze v Mariboru. Za vodjo raziskovalnega projekta je bil imenovan Vladimir Bračič, za sekretarja projekta pa Franci Pivec. Za potrebe izvedbe projekta so bili k sodelovanju povabljeni mnogi posamezniki, ki so bili zadolženi za razne »raziskovalne naloge« (Bračič, 1984; Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru, n. d.). Na tem mestu velja posebej izpostaviti omenjene naloge in vse sodelujoče:

1. Univerza Maribor v samoupravnih družbeno ekonomskih odnosih: Dušan Kidrič (svetovalec RIS Ljubljana).
2. Razvoj profilov in kadrovskih potreb relevantnih za bodočo Univerzo Maribor: Pavle Kogej (svetovalec republiškega zavoda za zaposlovanje Ljubljana).
3. Prostorska zasnova Univerze v Mariboru: Peter Gabrijelčič (asist. in katedra za urbanizem FAGG).
4. Organizacijski model Univerze Maribor: Vladimir Bračič (prof. PA), Avguštin Lah (izr. prof. VŠOD), Ciril Mikl (izr. prof. VEKŠ), Franci Pivec (razisk. sod. ZVZ).
5. Metode oblikovanja študijskih načrtov v univerzitetnem študiju: Bogomir Koželj (prof. VŠOD Kranj).
6. Vsebina in obseg občin znanj v univerzitetnem študijskem načrtu: Dimitrij Sergejev (doc. FF Zagreb).
7. Vsebina in obseg občin znanj v univerzitetnem študijskem načrtu: Rudi Rizman (asist. FSPN Ljubljana, Oddelek za filozofijo FF Ljubljana).
8. Problemi visokošolske didaktike: Zdenko Medveš (razisk. Pedagoški institut Ljubljana), Beno Jurman (razisk. Pedagoški institut Ljubljana).
9. Univerza v sistemu pergamentnega izobraževanja - oblikovanje modela: Stevan Bezdanov (prof. FPN Beograd), Lujo Polanec (doc. VAŠ Maribor), Franci Pivec (razisk. sod. ZVZ).

10. Organizacija znanstvenih bibliotek na Univerzi Maribor: Bruno Hartman (direktor Visokošolske študijske knjižnice Maribor).⁹
11. Koncept formiranja informacijsko-dokumentacijskega sistema na Univerzi Maribor: Stane Kos (višji bibliotekar VŠK).
12. Usmeritve in organizacija znanstveno raziskovalnega dela na Univerzi v Mariboru: Milan Pintar (svetovalec RS SRC Ljubljana).
13. Razvoj institucij študentskega standarda na Univerzi Maribor: Karel Koren (direktor ŠD Maribor), Franci Pivec (razis. sod. ZVZ).
14. Projekcija kadrovskih potreb Univerze Maribor: Franci Pivec (razis. sod. ZVZ).
15. Bibliografija o visokem šolstvu v svetu: Franci Pivec (razis. sod. ZVZ).
(»Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru«, n. d.).

Aprila 1972 je *Večer* z intenzivnim poročanjem odigral pomembno vlogo pri promociji ustanavljanja univerze v Mariboru ter pridobivanju širše podpore za njeno ustanovitev. Urednik, publicist, pisatelj in prevajalec Franc Šrmpf je 18. aprila v *Večeru* objavil prispevek o pomenu univerze za mesto in njegov nadaljnji razvoj. Avtor je bralce opozoril na daljnosežen pomen ustanovitve univerze v Mariboru ter poudaril, da bi ta lahko prekinila gospodarsko stagnacijo mesta, okrepila njegovo privlačnost in preprečila odliv prebivalstva v večja središča ali tujino. Izpostavil je, da bi univerza mestu prinesla pomembno znanstveno oporo, ki so jo mariborska podjetja do takrat morala iskati drugje, ter prispevala k njegovemu širšemu razvoju in uveljavitvi v slovenskem in mednarodnem prostoru. Prispevek je zaključil v stilu najboljših propagandistov:

»Pridobitev nove univerze v Mariboru je tolikšna, da je v enem samem sestavku ni mogoče izčrpno opisati. Pomeni med drugim tudi okno v svet, ker se bo univerzitetno mesto ob Dravi lahko v prihodnje drugače in bolj kvalificirano pogovarjalo z bližnjimi in daljnimi sosedi tako doma kakor s tistimi onstran meja. Nova univerza v Mariboru pomeni vstop tega mesta v Evropo.« (Šrmpf, 1972a, str. 3).

Podoben pogled so predstavili tudi v nedatiranem besedilu Prostorska problematika nove univerze v Mariboru, avtor katerega sicer ni znan, je pa besedilo nastalo v sklopu Združenja visokošolskih zavodov Maribor. O pomenu univerze za mesto so

⁹ Tukaj velja omeniti, da je bila med Združenjem visokošolskih zavodov v Mariboru ter visokošolsko in študijsko knjižnico sklenjena posebna pogodba, po kateri so v knjižnici formirali posebno tematsko biblioteko o problemih visokošolskega izobraževanja (ustvarjena je bila baza tudi za nadaljnja raziskovanja na tem področju).

v poročilu zapisali: »Univerza daje mestu kot življenjskemu okolju specifično kvalifikacijo urbano visoko razvite sredine.« Izpostavili so tudi številne prednosti, ki jih univerza prinaša mestu, kot so priliv finančnih sredstev, priliv raziskovalcev, ki jih univerza veže nase in predstavljajo nepredstavljiv vir inovacijske iniciative, ter povečanje možnosti za visokošolski študij za posameznike, ki živijo v regijah, kjer stoji univerza – te naj bi se zvišala za kar 50 odstotkov (Prostorska problematika nove univerze v Mariboru, n. d.).

V aprilu je *Večer* pripravil okroglo mizo o univerzi v Mariboru, na katero je povabil predstavnike ustanov, ki so sodelovali pri pripravi na njeno ustanovitev. Pogovor sta vodila novinarja Franc Šrimpf in France Forstnerič, sodelovali pa so še predstojnik Združenja visokošolskih zavodov Bogdan Volavšek, pomočnik tajnika združenja Franci Pivec, ravnatelj pedagoške akademije Vladimir Bračič, Marjan Šrbinec, Vili Premzl, Janez Kreševič, Ljubo Humek, Branko Kocmut, Borut Pečenko, Ivan Oman in Bogdan Raichenberg. Diskusijo na okrogli mizi je *Večer* objavil v dveh številkah, prvi del konec aprila in drugi del v sredini maja. Na okrogli mizi je bilo največ govora o nujnosti ustanovitve nove univerze v Mariboru in njenem pomenu za mesto, o večletnih prizadevanjih za njeno ustanovitev ter o vprašanju njenih prostorov (Nova univerza, kaj to pomeni? 1. del, 1972; Nova univerza, kaj to pomeni? 2. del, 1972).

Svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru je 22. junija 1972 razpravljal o predlogu urbanističnega načrta nove univerze v Mariboru. Predvidevali so, da bo v naslednjih desetih letih Maribor postal univerzitetni center s približno 8.000 študenti in ocenjevali, da bodo za to potrebovali med 37 in 64 ha površine. Na seji so izpostavili tudi vprašanje rešitve stanovanja problematike profesorjev (Kos, 1972).

Nekaj dni kasneje, 28. junija, je potekal prvi skupni sestanek organizacijskega odbora Projekta Univerza Maribor. Na njem so razpravljali o izhodiščni zasnovi univerze v skladu s takratno visokošolsko zakonodajo, pričakovani obstoječi šol in zelo širokopotezno, celo na »svetovnem« nivoju, kar pa se je seveda izkazalo za izjemno zahtevno. Na seji je Vladimir Bračič predstavil svoj predlog Osnovne smernice vsebinskega in organizacijskega modela bodoče Univerze Maribor. Sodelujočim pa se je Bračičev predlog zdel preveč radikalen, saj naj bi prekoračil, kot so mu očitali, okvire konservativne visokošolske zakonodaje; hkrati pa so na omenjeni skupni seji še dodatno radikalizirali in zastavili zahtevo po odpravi vseh tradicionalnih predstav o univerzi. V poročilu je bilo pojasnjeno, da je pot iz zapletene situacije vodila preko

javne razprave na vseh nivojih in v prostoru celotne Slovenije – vanjo so se vključili številni znanstveni in kulturni delavci, politični funkcionarji in gospodarstveniki. O ustanavljanju univerze v Mariboru so veliko poročali vsi slovenski mediji, tako časopisje, radio in televizija. V poročilu so zapisali, da so na tak način prišli do določenih pozitivnih rešitev, predvsem pa do odzivov o njihovi sprejemljivosti v slovenski javnosti (Bračič, 1984; Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru, n. d.).

Slika 4: Prvo posvetovanje Projekta Univerze v Mariboru 28. 6. 1972

Vir: (1. posvetovanje: Projekt Univerze v Mariboru, 28. 6. 1972)

V septembru in oktobru 1972 so se številni republiški funkcionarji odzvali povabilu predstojnika Združenja visokošolskih zavodov Bogdana Volavška in obiskali Maribor. Jeseni 1972 pa so pogovori o ustanovitvi univerze v Mariboru prešli iz strokovnih visokošolskih krogov in komisij na politične odločevalce: odbornike, poslance, občinsko skupščino in družbeno politične organizacije (F. F., 1972). V Mariboru pa so razpravljali o ustanovitvi tudi v različnih strokovnih društvih in mestnih političnih organizacijah, kjer so široko podprli koncept vsebinskega in prostorskega razvoja nove slovenske univerze (M. K., 1972), odvijala pa se je tudi polemika o njeni lokaciji (Čepič, 1972; Jerman, 1972).

O mariborski univerzi so 7. septembra 1972 razpravljali na seji Razširjenega upravnega odbora Zveze društev inženirjev in tehnikov Maribor, v katerem je bilo zastopanih 19 društev. Tudi na tej seji je ustanovitev univerze v Mariboru dobila široko podporo, o prostorski rešitvi pa zavzemali stališče, da naj univerza nastane v starem mestnem jedru na levem bregu Drave, torej na območju, kjer so že delovale druge visokošolske in kulturne ustanove (Butinar, 1972; Čerin, 1972; Stališča upravnega odbora Zveze društev inženirjev in tehnikov Maribor o ustanovitvi Univerze v Mariboru in o njeni prostorski zasnovi, 1972).

Nekaj dni kasneje, 12. septembra 1972, je potekala seja sekretariata sekcije za vzgojo in izobraževanje znotraj občinske konference Socialistična zveza delovnega ljudstva (SZDL) v Mariboru. Sekretariat sekcije je prav tako podprl vsebinski in organizacijski koncept razvoja Univerze v Mariboru in predlagal, da se s konceptom seznani izvršni odbor občinske konference SZDL in preko njih predstavniki republiške konference SZDL Slovenije ter širša javnost. O seji so poročali tudi v časniku *Večer* in v prispevku posebej izpostavili stališče Vladimirja Bračiča in Bogdana Volavška, da: »zdaj ni več vprašanje, ali univerza v Mariboru bo ali ne, ampak so zdaj v ospredju vprašanja, kakšna univerza, kdaj, kje.« (F. F., 1972)

Ustanovitev univerze v Mariboru so podprli tudi na sestanku upravnih odborov društev pravnikov in pravnikov v gospodarstvu 18. septembra, ki so prav tako zagovarjali stališče, da naj se univerza gradi v samem mestnem jedru (F. Š., 1972; »Pravniki za univerzo«, 1972; Društvo pravnikov in Društvo pravnikov v gospodarstvu, 1972). Pozitivno mnenje o ustanovitvi in prostorski zasnovi Univerze v Mariboru je podal tudi Upravni in nadzorni odbor Društva ekonomistov Maribor, na seji, ki je potekala 19. septembra 1972. Tudi ti so, kot v drugih stanovskih organizacijah, zagovarjali stališče, da naj bo nova univerza locirana v mestnem centru (Mnenje o ustanovitvi in prostorski zasnovi univerze v Mariboru, 1972). Istega dne je o prostorski problematiki nove univerze razpravljal še kolegij Zveze kulturnih delavcev (sestavljen iz 16 društev in dejavnosti) in prav tako podprl njeno ustanovitev v starem delu mesta na levem bregu Drave. Iz stališča kolegija zveze kulturnih delavcev je razvidno, da je posvet potekal na pobudo Združenja visokošolskih zavodov Maribor (Stališča kolegija zveze kulturnih delavcev v Mariboru, 1972).

Glede lokacije nove univerze je treba izpostaviti, da je bila t. i. kampus univerza za mesto Maribor zaradi finančnih omejitev neizvedljiva, zaradi česar so temelje nove univerze morali zasnovati v prostorih že obstoječih visokošolskih zavodov. V poročilu z naslovom Prostorska problematika nove univerze v Mariboru je naštetih sedem zahtev za novo lokacijo univerze:

1. univerza, kot enotno telo, je morala omogočati fizično komuniciranje med posamezni sklopi;
2. imeti je morala smiselno središče, ki ni le geometrično in fiktivno;
3. vključevati je morala že obstoječe visokošolske kapacitete;
4. omogočati je morala živ stik z mestnim jedrom (kulturnimi in družbeno-političnimi institucijami);
5. morala je biti opazna v mestni veduti in imeti relativno zaključeno podobo;
6. omogočati je morala distribucijo informacij in inovacij po načelu enakosti in
7. imeti je morala dovolj široke možnosti za prostorske širitve (»Prostorska problematika nove univerze v Mariboru«, n. d.).

V novembru 1972 so v prostorih Kluba mladih v Mariboru študenti ljubljanske Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo odprli razstavo idejnih načrtov in makete bodoče univerze v Mariboru. Istočasno je študentska skupnost mariborskih študentov pripravila pogovor o prostorskem konceptu nove univerze. Pogovor pa ni naletel na večje zanimanje študentske populacije in širše javnosti, kar so v *Večeru* v podnaslovu zapisali kot: »študentje pripravili pogovor, na katerega niso prišli« (Šrimpf, 1972b).

27. novembra 1972 je potekal drugi skupni sestanek »organizacijskega odbora« Projekta Univerza Maribor. Na njem so obravnavali rezultate javne razprave o ideji mariborske univerze in dokončno opredelili izhodiščni model univerze v Mariboru, kar je omogočilo nadaljevanje dela pri posameznih raziskovalnih nalogah. Kljub temu so se še naprej ukvarjali z določenimi vprašanji, kot je npr. organizacijski model univerze, pri čemer so se pojavile težave pri tolmačenju smernic ustavnih dopolnil (Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru, n. d.).

Zaradi vseh debat je prišlo do zamude v skladu s prvim terminskim načrtom, zaradi česar so v Poročilu o poteku projekta univerze v Mariboru predlagali, da se rok dokončanja projekta prestavi iz leta 1973 na maj 1974. Ocenili so, da ta sprememba tempa ne bo bistveno prizadela postopka ustanavljanja nove univerze v Mariboru.

Poročilo, ki sicer ni datirano, a je iz besedila razvidno, da je nastalo po 27. novembru 1972, navaja, da so bile v zaključni fazi naslednje raziskovalne naloge: analiza prostorske zasnove, metode oblikovanja študijskih načrtov, organizacija znanstvenih bibliotek, razvoj institucij študentskega standarda, projekcija kadrovskih potreb in bibliografija o visokem šolstvu v svetu. Ostale raziskovalne naloge naj bi bile ob nastanku poročila še vedno v fazi realizacije, z izjemo dveh nalog, pri katerih je bil opazen izostanek - vsebina in obseg občin znanj ter problemi visokošolske didaktike (Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru, n. d.).

Februarja 1973 je Vladimir Bračič po dogovoru z nekaterimi funkcionarji Skupščine SR Slovenije pripravil osnutek zakona o preosnovanju Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru v Univerzo v Mariboru, skupaj z obširno obrazložitvijo. Bračičeva ideja o mariborski univerzi kot delovni organizaciji s temeljnimi organizacijami pa je v Ljubljani večinoma naletela na odklonilne odzive. Hkrati so v Ljubljani pripravljali nov zakon o visokem šolstvu v SR Sloveniji, zaradi česar so v republiških organih, vključno z Izvršnim svetom, menili, da bi bilo smiselno preoblikovanje mariborskega združenja v univerzo začasno odložiti, do sprejetja novega zakona. Tako Bračičev osnutek nikoli ni postal predlog (Bračič, 1984).

V svojih »prispevkih« Bračič izpostavi še en ključen dogodek, ki je imel pomemben vpliv na dokončno oblikovanje vsebinske zasnove in organizacijskega modela Univerze v Mariboru. Gre za razgovor s predsednikom skupščine SR Slovenije Sergejem Kraigherjem in predsednico odbora za prosveto in kulturo republiškega zbora Elo Ulrih – Ateno, ki je potekal 23. maja 1973. Poleg funkcionarjev združenja so bili na razgovoru prisotni tudi vsi direktorji višjih šol ter sekretar medobčinskega sveta ZKS Maribor in predsednik skupščine občine Maribor (Bračič, 1974).

Zdi se, da je majski razgovor z republiškimi funkcionarji res pomembno prispeval k nadaljnjemu delovanju, saj je že naslednji mesec Vladimir Bračič pripravil študijo Vsebinska zasnova in organizacijski model univerze v Mariboru, ki je vsebovala prikaz dotedanjega razvoja in temeljne smernice vsebinskega ter organizacijskega modela nove univerze. V študiji je mariborska univerza zasnovana kot samoupravna skupnost visokošolskih temeljnih in delovnih organizacij, ki jo upravljajo delegati visokošolskih delavcev, študentov in uporabnikov, ki so bile za ustanovitev visokošolske temeljne organizacije še posebej zainteresirane – bodisi zaradi vzgoje kadrov bodisi zaradi raziskovalnega dela. Po Bračičevi študiji naj bi se preko visokošolske temeljne ali delovne organizacije ustvarjala najtesnejša povezava in

podlaga za enakopravno menjavo raznih zvrsti dela, ob tem pa naj bi se ustvarjali tudi novi samoupravni socialistični družbeno-ekonomski odnosi; tak samoupravni koncept nove univerze se je popolnoma skladal tudi z načeli kasneje sprejete ustave SR Slovenije in zakona o visokem šolstvu (Bračič, 1974; Utemeljitev samoupravnega sporazuma o združitvi v univerzo Maribor, 1975).

Slika 5: Rektorat mariborske univerze na Krekovi ulici 2¹⁰

Vir: (Skozi oči zgodovine: Rektorat Univerze v Mariboru skozi čas, 2025, str. 54)

Skupščina občine Maribor je 26. junija 1973 obravnavala prostorsko vprašanje nove univerze ter sprejela odločitev, da se markantna zgradba nekdanje nemške posojilnice na Slomškovem trgu namenijo za potrebe Višje pravne šole in rektorata bodoče univerze, prostor za to zgradbo pa se rezervira za bodočo univerzitetno knjižnico - kar je bilo predlagano že leta 1971 (Problematika in program aktiviranja zgradbe na Slomškovem trgu za prostorske potrebe Univerze v Mariboru, 1975).

¹⁰ Kljub pogovorom o umestitvi rektorata na Slomškov trg je rektorat mariborske univerze več let deloval na Krekovi ulici 2, kjer je pred tem delovalo že Združenje visokošolskih zavodov (Kupna pogodba, 1971).

Dodatne informacije o predvideni vlogi mesta pri ustanavljanju mariborske univerze v letih 1974 in 1975 prinaša dokument Osnove družbeno gospodarskega razvoja občine Maribor v letih 1974 in 1975, ki je bil sprejet 29. marca 1974 in v *Medobčinskem uradnem vestniku* objavljen 21. junija 1974. V dokumentu je poveden sledeči zapis:

»Občinska skupščina bo sodelovala pri razvoju univerzitetnega središča tako, da bo v okviru svojih možnosti in pristojnosti zagotavljala materialne osnove in druge aktivnosti za dolgoročen racionalni razvoj mariborskega visokošolskega centra. Visoko šolstvo ne sme delovati samo regionalno, temveč širše vseslovensko ter se hkrati povezovati z gospodarstvom in družbenimi službami ter izhajati iz njihovih potreb.« (Osnove družbeno gospodarskega razvoja občina Maribor v letih 1974 in 1975, 1974, str. 218).

Ob prizadevanjih za ustanovitev univerze v Mariboru so potekale intenzivne priprave za gradnjo nove zgradbe visokošolske in študijske knjižnice, kar je dokumentiral Bruno Hartman v obsežnem delu Izhodišča za idejni projekt nove knjižnične zgradbe Visokošolske in študijske knjižnice Maribor (Izhodišča za idejni projekt nove knjižnične zgradbe visokošolske in študijske knjižnice Maribor, 1974).

Slika 6: Razprava na okrogli mizi o osnutku Zakona o visokošolski dejavnosti

Vir: (D. K., 1974)

V aprilu 1974 je potekalo zasedanje poslanske skupščine SR Slovenije, na katerem so sprejeli osnutek zakona o visokem šolstvu. Kot navaja Bračič, je osnutek predvideval, da se visokošolske delovne organizacije obvezno združujejo v univerze s samoupravnim sporazumom (Bračič, 1984). V študentskem glasilu mariborskih študentov *Katedra* so na temo osnutka zakona o visokošolski dejavnosti, ki je bil dan v javno razpravo organizirali okroglo mizo (Slika 6). Na tej so sodelovali nekateri vidnejši posamezniki, kot so direktor Višje ekonomsko-komercialne šole Dušan Bobek, predstojnik mariborskega Združenja visokošolskih zavodov Vladimir Bračič, direktor Višje agronomske šole Josip Butinar in vodja oddelka za razvoj združenja Franci Pivec (D. K., 1974).

V začetku septembra 1974 je potekal širši posvet delegatov v Združenje vključenih visokošolskih delovnih organizacij, na katerem so razpravljali o osnutku zakona o visokem šolstvu. Ob tej priložnosti je bil kolegij direktorjev šol zadolžen za pripravo temeljnih izhodišč samoupravnega sporazuma o združitvi visokošolskih zavodov v Univerzo v Mariboru. Na podlagi teh izhodišč naj bi posebna skupina pripravila osnutek samoupravnega sporazuma, ki je bil dokončan že do 13. februarja 1975. Svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru ga je obravnaval na seji 26. februarja 1975 in sklenil, da se dokument razpošlje šolam v javno razpravo, ki naj bi trajala do konca meseca marca. Na ponovnem posvetu delegatov v Združenje vključenih visokošolskih delovnih organizacij, ki je potekal 7. aprila, so se dogovorili, da je treba ob upoštevanju pripomb in predlogov iz javne razprave pripraviti predlog samoupravnega sporazuma (Bračič, 1984).

Novi zakon o visokem šolstvu je Skupščina SR Slovenije sprejela 29. aprila 1975 na sejah Zbora združenega dela, Zbora občin in Družbenopolitičnega zbora. Na sejah so se razvile daljše diskusije o novem zakonu, beseda pa je nanese tudi novo mariborsko univerzo (15. seja Zbora občin, 1975; 15. seja Zbora združenega dela, 1975). V tem kontekstu je pomembna izjava rektorja ljubljanske univerze Janeza Milčinskega, ki je na seji Zbora združenega dela o pomenu novega zakona dejal:

»Posebej bi rad pozdravil odločitev, ki izhaja iz besedila predloga, o katerem boste danes sklepali, in ki je bila že omenjena v ekspoziciji tovariša dr. Laha. Gre namreč za sklep o dvožariščnem oziroma o večžariščnem sistemu visokega šolstva, ki bo uresničen z ustanovitvijo univerze v Mariboru. Prepričan sem, da si je mariborsko združenje visokošolskih zavodov, da so si visoke in višje šole, ki tam delujejo, in delavci, ki se udeležujejo na njih, priborili to pravico z vztrajnim mnogoletnim

delom. V imenu Univerze pozdravljam sklep teh prizadevanj, ki nam obeta v bližnji prihodnosti ustanovitev univerze tudi v Mariboru. S tem sem prepričan, da bomo stopili v korak z razvojem visokega šolstva v drugih republikah, saj je v zadnjih letih naše visoko šolstvo napredovalo in upajmo, da se bo uspešneje razvijalo tudi vnaprej.« (15. seja Zbora združenega dela, 1975, str. 9).

Zakon o visokem šolstvu je bil v Uradnem listu SR Slovenije objavljen 13. maja 1975. Pri tem je smiselno izpostaviti dva člena, in sicer: 9. člen, ki je določal, da se visokošolske delovne organizacije zaradi enotnosti sistema dela obvezno združujejo v univerze, ter 98. člen, ki je določal, da morajo visokošolske temeljne in delovne organizacije, skupnosti, univerze in organizacije združenega dela uskladiti svojo organizacijo in dejavnost ter sprejeti oziroma uskladiti samoupravne sporazume o združitvi in statute z določbami tega zakona v šestih mesecih od njegove uveljavitve (»Zakon o visokem šolstvu«, 1975). Kot ugotavlja Bračič, so s tem imeli trdno podlago, da so osnutek samoupravnega sporazuma predelali v predlog (Bračič, 1984).

Že dan prej, 12. maja 1975, sta v Mariboru potekali dve pomembni seji. Na seji Komisije za prostorsko razmestitev Univerze v Mariboru so obravnavali predlog prostorske razmestitve univerze (in Višje pravne šole), medtem ko so na seji kolegija direktorjev sprejeli predlog samoupravnega sporazuma in določili postopek njegove obravnave ter sprejetja predloga na višješolskih zavodih (Vabilo na sejo komisije za prostorsko razmejitve univerze v Mariboru, 1975; Problematika in program aktiviranja zgradbe na Slomškovem trgu za prostorske potrebe Univerze v Mariboru, 1975). Kot primer izvedbe tega postopka izpostavljamo dogajanje na Pedagoški akademiji. Tam je bilo 14. maja 1975 vsem delavcem in študentom Pedagoške akademije v javno razpravo dano besedilo Samoupravnega sporazuma o združitvi v univerzo v Maribor. Javna razprava je trajala teden dni, nato pa so morali predstojniki oddati pismene pripombe. Do 31. maja je bilo treba sporazum potrditi še na zboru delavcev, zboru študentov in na svetu akademije (Javna razprava Pedagoške akademije v Mariboru, 1975).

Ob koncu maja je glasilo mariborskih študentov *Katedra* objavilo prispevek Bračiča, v katerem je na dveh straneh obrazložil in utemeljil predlog samoupravnega sporazuma o združitvi v univerzo Maribor (Bračič, 1975a). Z objavo v študentskem glasilu so s predlogom sporazuma lahko seznanili tudi tiste študente, ki niso aktivno sodelovali v obšolskem udejstvovanju.

4 Ustanovitev Univerze v Mariboru

Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru je 3. junija 1975 Samoupravni sporazum o združitvi v Univerzo v Mariboru posredovalo skupščini SR Slovenije, ki ga je uvrstila na dnevni red 18. seje Zbora združenega dela in Zbora občin. Medtem so 12. junija pooblaščen delegati formalno podpisali Samoupravni sporazum o združitvi v Univerzo v Mariboru. Ustanovne članice so bile Visoka ekonomsko-komercialna šola Maribor, Visoka tehniška šola Maribor, Visoka šola za organizacijo dela Kranj, Pedagoška akademija Maribor, Višja pravna šola Maribor, Višja agronomska šola Maribor ter Visokošolska in študijska knjižnica Maribor. Postopek potrditve samoupravnega sporazuma se je nadaljeval 2. julija 1975, ko so ga obravnavali na sejah Zbora združenega dela in Zbora občin. Samoupravni sporazum je bil na obeh sejah potrjen – na Zboru združenega dela je 119 delegatov glasovalo za, 1 delegat pa se je glasovanja vzdržal, na Zboru občin pa je vseh 53 delegatov glasovalo za potrditev sporazuma. Tako je skupščina SR Slovenije 2. julija 1975 potrdila Odlok o potrditvi samoupravnega sporazuma o združitvi v Univerzo v Mariboru, ki je bil v *Uradnem listu* objavljen 11. julija (18. seja zbora združenega dela, 1975; 18. seja zbora občin, 1975; »Odlok o potrditvi samoupravnega sporazuma o združitvi v Univerzo v Mariboru«, 1975). Naslednji dan, 3. julija 1975, je svet Združenja visokošolskih zavodov Maribor tudi uradno razglasil novo univerzo in za njenega prvega rektorja so imenovali Vladimirja Bračiča (Bračič, 1984).

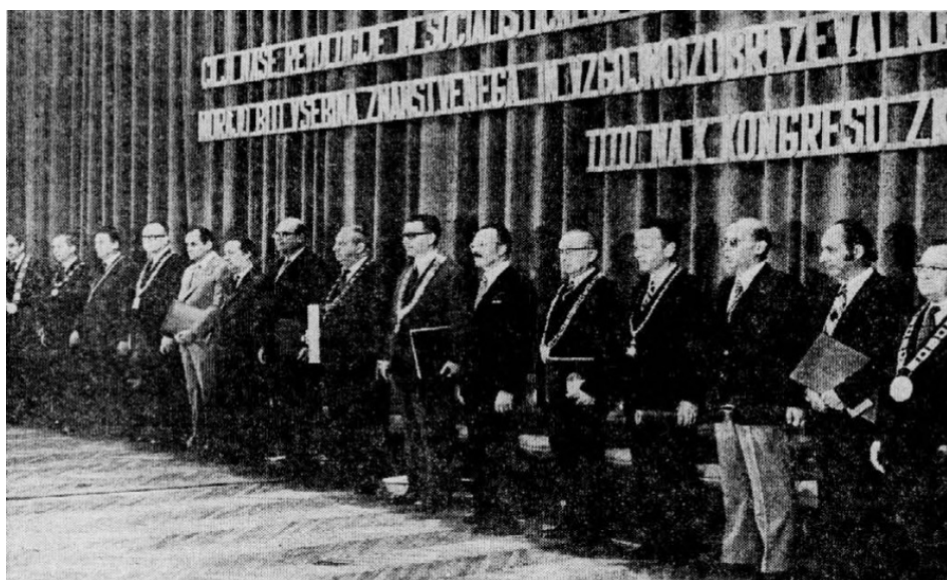
Slika 7: Eden zgodnejših dokumentov z novim pečatom mariborske univerze¹¹

Vir: (Pismo tovarišu Štularju, 1975)

¹¹ Že konec junija 1975 so bili v ljubljanski tiskarni naročeni novi pečati za univerzo v Mariboru. Pečati so imeli v zgornjem loku zapisano »Univerza«, v spodnjem loku »v Mariboru«, na sredini pa je bil grb SR Slovenije – v skladu z zakonom o visokem šolstvu so univerze v pečatu namreč morale imeti grb SR Slovenije (Naročilo izdelave pečatov, 30. 6. 1975).

4.1 Slovesna razglasitev Univerze v Mariboru

Slovesna razglasitev Univerze v Mariboru je potekala 18. septembra 1975 ob 10. uri v dvorani Union v Mariboru. Dogodek so otvorile fanfare, ki so naznanile začetek slovesnosti, nato pa so na oder prišli rektorji in prorektorji jugoslovanskih univerz ter osmih univerz in visokošolskih ustanov iz Avstrije, Vzhodne Nemčije, Italije in Madžarske. Slovesnosti so se udeležili najvidnejši predstavniki SR Slovenije – predsednik predsedstva Sergej Kraigher, predsednik Centralnega komiteja (CK) ZKS France Popit, predsednik skupščine Marijan Breclj, predsednik izvršnega sveta skupščine Andrej Marinc, predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, generalna sekretarka slovenskih sindikatov Ivanka Vrhovščak, predsednik republiške konference ZSMS Ljubo Jasnič in članica federacije ter članica predsedstva SR Slovenije Vida Tomšič – predstavniki JLA, zastopniki zamejskih Slovencev in drugi javni družbenopolitični delavci (Bračič, 1976; Forstnerič, 1975; V. V., 1975).

Slika 8: Rektorji jugoslovanskih univerz in drugi častni gostje

Vir: (Čerin, 1975)

Slovesnost je uradno odprl Miran Potrč, predsednik sveta Univerze v Mariboru in član izvršnega komiteja predsedstva CK ZKS. V svojem nagovoru je izpostavil pomen združitve visokošolskih organizacij v univerzo ter poudaril njeno vlogo v

izobraževanju strokovnjakov, ki bodo hkrati dejavni in odgovorni udeleženci pri samoupravnem odločanju. Ob tem je poudaril, da formalna ustanovitev univerze ni zaključek procesa, temveč zgolj prvi korak k novemu modelu samoupravnega delovanja vseh subjektov na univerzi: študentov, učiteljev in delegatov združenega dela. Univerza v Mariboru naj bi v prihodnosti še poglobila koncept odprte in z delovnim okoljem povezane institucije, pri čemer bi strokovno usposobljeni in družbeno angažirani učitelji zagotavljali kakovostno ter marksistično zasnovano izobraževanje in znanstveno delo (Bračič, 1976).

Slika 9: Govor predsednika Izvršnega sveta SR Slovenije Andreja Marınca

Vir: (Cvetnič, 1975)

Udeležence svečane slovesnosti je nagovoril tudi predsednik Izvršnega sveta SR Slovenije Andrej Marinc, ki je ustanovitev univerze v Mariboru označil kot pomemben dogodek za razvoj višjega in visokega šolstva ter družbeni razvoj SR Slovenije. Poudaril pa je tudi, da bo uresničevanje popolne preosnove vzgoje in izobraževanja od obeh slovenskih univerz zahtevalo velike napore. Ob daljšem govoru, ki je bil naslednji dan v celoti objavljen v *Večerni*, je Marinc prvemu rektorju mariborske univerze Vladimirju Bračiču predal rektorsko verižico in to je označil kot simbol odgovornosti, ki ga ta položaj prinaša (Svečana razglasitev univerze bo del zgodovine Maribora, 1975).

Slika 10: Andrej Marinc je Vladimirju Bračiću predal rektorsko verižico

Vir: (Cvetnič in Škofič, 1975, str. 12)

Ljubljanski rektor Janez Milčinski je izrazil podporo ljubljanske univerze pri prizadevanjih za preoblikovanje izobraževalnega procesa, utrditev samoupravljanja, svobodni razvoj znanosti ter sodelovanje z univerzami v Jugoslaviji in tujini. Ob tej priložnosti je Univerza v Ljubljani izročila Univerzi v Mariboru zlato plaketo. Podelitev plakete je simbolizirala tudi prihodnje sodelovanje obeh univerz pri akademskem in raziskovalnem delu. Podporo novi univerzi so izrazili tudi ostali rektorji in prorektorji, ki so bili prisotni na slovesnosti (Bračić, 1976). Tudi ti so prvemu rektorju mariborske univerze podelili spominske plakete, poslanice in darila (V. V., 1975).

V imenu mesta Maribor je rektorju Vladimirju Bračiču zlati grb mesta Maribor izročil predsednik skupščine občine Maribor Vitja Rode. Tega je prejel za dotedanje zasluge in prispevek mariborskih visokošolskih zavodov k razvoju mesta. Ustanovitev Univerze v Mariboru namreč ni bila pomembna zgolj za visokošolske ustanove, temveč tudi za celoten razvoj mesta, regije in slovenskega visokega šolstva. Podelitev zlatega grba mesta univerzi je bila priznanje vsem delavcem, ki so prispevali k razvoju mariborskega združenja visokošolskih zavodov ter k uresničitvi ideje o univerzi v Mariboru (Bračič, 1976).

5 Namesto zaključka

Univerza v Mariboru ni zgolj izobraževalna ustanova, temveč srce akademskega, kulturnega in družbenega razvoja mesta Maribor ter širše regije. Njena ustanovitev je bila rezultat vztrajnih prizadevanj številnih posameznikov, ki so prepoznali pomen visokega šolstva za prihodnost Maribora in Slovenije. S svojim delovanjem univerza ni le izobraževala novih generacij strokovnjakov, temveč je mesto tudi povezovala z znanstvenim svetom, spodbujala inovacije ter prispevala h gospodarskemu in družbenemu napredku. Njena vloga je bila in ostaja ključna za razvoj mesta, regije in celotne države.

Viri in literatura

1. posvetovanje: Projekt Univerze v Mariboru. (28. 6. 1972). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
15. seja Zbora občin. (1975). V M. Megušar-Borut (ur.), *Sejni zapiski Skupščine Socialistične republike Slovenije: seja od 1. IV. 1975 do 31. V. 1975* (str. 66–108). Skupščina SR Slovenije
15. seja Zbora združenega dela. (1975). V M. Megušar-Borut (ur.), *Sejni zapiski Skupščine Socialistične republike Slovenije: seja od 1. IV. 1975 do 31. V. 1975* (str. 5–36). Skupščina SR Slovenije
18. seja zbora občin. (1975). V M. Megušar-Borut (ur.), *Sejni zapiski Skupščine Socialistične republike Slovenije: seja od 1. VI. 1975 do 31. VIII. 1975* (str. 242–299). Skupščina SR Slovenije.
18. seja zbora združenega dela. (1975). V M. Megušar-Borut (ur.), *Sejni zapiski Skupščine Socialistične republike Slovenije: seja od 1. VI. 1975 do 31. VIII. 1975* (str. 60–134). Skupščina SR Slovenije.
- Bračič, V. (1960). *Iz elaborata o programu perspektivnega razvoja Univerze v Mariboru (s posebnim pogledom na Ekonomsko-komercialno šolo v Mariboru)* (sign. 3648). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Okrajni ljudski odbor Maribor 1955–1965. Tajništvo za prosveto in kulturo – 1957.
- Bračič, V. (1975a). Obrazložitev in utemeljitev samoupravnega sporazuma o združitvi v univerzo Maribor (predlog). *Katedra*, 14(11), str. 8–9.
- Bračič, V. (1975b). Ustanovitev in razvoj visokošolskega središča v Mariboru. V V. Bračič (ur.), *Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru: 1961; Univerza v Mariboru: 1975* (str. 8–29). Univerza v Mariboru.
- Bračič, V. (1976). Novo Univerzo v Mariboru smo slovesno razglasili. V V. Bračič (ur.), *Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru: 1961; Univerza v Mariboru: 1975* (str. 7–43). Univerza v Mariboru.

- Bračič, V. (1984). *Prispevki za zgodovino visokega šolstva v Mariboru*. Univerza v Mariboru.
- Bračič, V. (1986). Organizacijska in samoupravna podoba Pedagoške Akademije od njene ustanovitve do danes. V R. Lešnik (ur.), *Jubilejni zbornik Pedagoške fakultete Maribor ob 25-letnici* (str. 9–38). Pedagoška fakulteta.
- Bračič, V. (1991). Razvoj šolstva in drugih izobraževalnih dejavnosti v Mariboru. V J. Curk, B. Hartman in J. Koropec (ur.), *Maribor skozi stoletja: Razprave 1* (str. 585–612). Obzorja.
- Bračič, V. (2000). Razvoj Univerze v Mariboru. V L. Toplak (ur.), *25 let Univerze v Mariboru* (str. 11–17). Univerza v Mariboru.
- Butinar, J. (1972). O mariborski univerzi in njeni prostorski zasnovi. *Večer*, 28(214), 5.
- Cvetnič, D. (1975). Andrej Marinc med včerajšnjim govorom v mariborski unionski dvorani. *Večer*, 31(218), 3.
- Cvetnič, D. in Škofič, D. (1975). Svečana razglasitev univerze bo del zgodovine Maribora (fotografije). *Večer*, 31(218), 12.
- Čepič, M. (1972). Univerza da, toda kje?. *Večer*, 28(224), 4.
- Čerin, B. (1971). O mariborski univerzi. *Delo*, 13(342), 2.
- Čerin, B. (1972). Lokacija bodoče univerze. *Delo*, 14(249), 20.
- Čerin, B. (1975). S slovesne proglasilive mariborske univerze. *Delo*, 17(219), 1.
- D. K. (1974). Osnutek zakona o visokošolski dejavnosti: okrogla miza. *Katedra*, 14(10), 6–10.
- D. V. (1971). Maribor – slovensko ne le regionalno univerzo. *Delo*, 13(347), 12.
- Dosežen razvoj in perspektive razvoja šolstva v okraju Maribor 1961–1965*. (n. d.). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Okrajni ljudski odbor Maribor 1955–1965, Tajništvo za prosveto in kulturo – 1957. (sign. 3657).
- Društvo pravnikov in Društvo pravnikov v gospodarstvu. (18. 9. 1972). *Obvestilo* (sign. 166). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990.
- F. F. (1972). SZDL o univerzi. *Večer*, 28(213), 1.
- F. Š. (1971). Brez marksistične katedre ne more biti bodoča univerza v Mariboru sodobna. *Večer*, 27(297), 2.
- F. Š. (1972). Mariborski pravniki: univerza je potrebna. *Večer*, 28(219), 3.
- Fakulteta za kmetijstvo. (2005). V J. Nemec (ur.), *Fakulteta za kmetijstvo: 45 let*.
- Forstnerič, F. (1975). V Mariboru razglašena druga slovenska univerza. *Delo*, 17(219), 1.
- Gabrič, A. (2006). *Šolska reforma 1953–1963*. Inštitut za novejšo zgodovino.
- Gostje in slušatelji na svečani otvoritvi VKŠ v Mariboru (25. 1. 1960). *Naše gospodarstvo*, 6(1), 29.
- Izhodišča za idejni projekt nove knjižnične zgradbe visokošolske in študijske knjižnice Maribor*. (april 1974). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- J. S. (1972). Beseda o univerzi. *Večer*, 28(34), 1.
- Jančar, D. (1972). Nova Univerza (1). *Večer*, 28(23), 2.
- Javna razprava Pedagoške akademije v Mariboru*. (14. 5. 1975). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 139).
- Jerman, J. (1972). Polena pod noge: načrti so, celo denar je, zataknilo pa se je ob vprašanju, kje naj stoje nove zgradbe mariborske univerze. *Delo*, 14(251), 3.
- Kerin, D. (1985). (ur.). *10 let Univerze v Mariboru*. Univerza v Mariboru.
- Kos, M. (1972). Prvi obrisi univerze. *Delo*, 14(169), 19.
- Kupna pogodba*. (26. 4. 1971). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 528).
- M. K. (1972). Podpora načrtu. *Delo*, 14(265), 7.
- M. K. (1960). Nove šole so odraz našega izredno hitro razvijajočega se šolstva. *Delo*, 2(272), 1–2.
- M. Š. (1959). Maribor – univerzitetno mesto. *Večer*, 14(287), 5.
- Maribor mora bistveno prispevati k razvoju višjih šol v Sloveniji. (1960). *Večer*, 16(232), 1, 3.
- Melanšek, T., in Friš, D. (2023). »Nov hram učenosti«: ustanovitev Pedagoške akademije v Mariboru. *Annales: Series historia et sociologia*, 33(3), 515–526.
- Mnenje o ustanovitvi in prostorski zasnovi univerze v Mariboru*. (20. 9. 1972). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- Naročilo izdelave pečatov*. (30. 6. 1975). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 51).

- Nova univerza, kaj to pomeni? 1. del. (1972). *Večer*, 28(99), 4.
- Nova univerza, kaj to pomeni? 2. del. (1972). *Večer*, 28(112), 4.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru (1961). V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. marca do 31. avgusta 1961* (str. 42–43). Ljudska skupščina LRS.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Višje komercialne šole (1959). V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. maja do 31. oktobra 1959* (str. 23). Ljudska skupščina LRS.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o ustanovitvi Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru (1961). V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. marca do 31. avgusta 1961* (str. 33–34). Ljudska skupščina LRS.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o Višji agronomski šoli v Mariboru (1960). V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. maja do 30. septembra 1960* (str. 33). Ljudska skupščina LRS.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o Višji pravni šoli v Mariboru. V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. maja do 30. septembra 1960* (str. 33). Ljudska skupščina LRS.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o Višji stomatološki šoli v Mariboru. V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. maja do 30. septembra 1960* (str. 33). Ljudska skupščina LRS.
- Obravnavna in sklepanje o predlogu zakona o Višji tehnični šoli v Mariboru. (1960). V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. novembra 1959 do 31. januarja 1960* (str. 5–24). Ljudska skupščina LRS.
- Od višjih šol do univerze. (1972). *Delo*, 14(34), 2.
- Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS. (20. 11. 1959a). *Stenografski zapisnik 11. seje odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS* (sign. 1115. 46). Arhiv Republike Slovenije.
- Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS. (29. 6. 1959b). *Stenografski zapisnik 7. seje odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS* (sign. 1115. 46). Arhiv Republike Slovenije.
- Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS. (18. 6. 1960). *Stenografski zapisnik 15. seje odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS* (sign. 1115. 46). Arhiv Republike Slovenije.
- Odbor za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS. (22. 6. 1961). *Stenografski zapisnik 23. seje odbora za prosveto in kulturo Republiškega zbora Ljudske skupščine LRS* (sign. 1115. 54). Arhiv Republike Slovenije.
- Odločba: Podkomisija za ustanovitev Višje pedagoške šole v Mariboru. (23. 3. 1960). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Okrajni ljudski odbor Maribor 1955–1965, Tajništvo za prosveto in kulturo – 1957 (sign. 3648).
- Odlok o potrditvi samoupravnega sporazuma o združitvi v Univerzo v Mariboru. (1975). *Uradni list SRŠ*, (31/19).
- Okrajni ljudski odbor Maribor. (2. 10. 1958). *Zapisnik 7. redne seje Okrajnega ljudskega odbora Maribor* (sign. 3657). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Okrajni ljudski odbor Maribor 1955–1965, Tajništvo za prosveto in kulturo 1959–1964: Zapiski sej 1953/1958.
- Osnove družbeno gospodarskega razvoja občina Maribor v letih 1974 in 1975. (1974). *Medobčinski uradni vestnik*, (10/17).
- Pismo tovarišu Štularju. (8. 8. 1975). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990. (sign. 51).
- Poročilo o delu šole v študijskem letu 1964–65 in 1965–66: Peta redna letna skupščina VEKŠ. (december 1965). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru (sign. 41).
- Poročilo o poteku projekta univerze v Mariboru. (n. d.). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- Poročilo za 1. redno letno skupščino VKŠ Maribor. (marec 1961). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990.

- Poročilo za 2. volilno skupščino Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. (1965). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 41).
- Pravniki za univerzo. (1972). *Večer*, 28(218), 1.
- Priloge k predlogu zakona o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru. (1961). V M. Megušar (ur.), *Sejni zapiski Ljudske skupščine Ljudske Republike Slovenije (četrti sklic): seje od 1. marca do 31. avgusta 1961* (str. 631–635). Ljudska skupščina LRS.
- Priporočilo o nadaljnji reformi visokošolskega študija na fakultetah Univerze v Ljubljani. (1974). *Uradni list LRS*, (16/37).
- Problematika in program aktiviranja zgradbe na Slomškovem trgu za prostorske potrebe Univerze v Mariboru. (11. 4. 1975). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 51).
- Prostorska problematika nove univerze v Mariboru. (n. d.). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- P. S. (1960). Svečana otvoritev treh višjih šol. *Večer*, 16(231), 1, 3.
- Razvojni načrt visokošolskih zavodov v Mariboru: za obdobje 1971–1975. (oktober 1971). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- Skica predloga raziskovalnega projekta modela organizacije nove univerze v Mariboru. (8. 11. 1971). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 51).
- Skozi oči zgodovine: Rektorat Univerze v Mariboru skozi čas. (2025). *UMniverzum*, (23), 54–55.
- Stališča kolegija zveze kulturnih delavcev v Mariboru. (20. 9. 1972). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (Sign. 166).
- Stališča upravnega odbora Zveze društev inženirjev in tehnikov Maribor o ustanovitvi Univerze v Mariboru in o njeni prostorski zasnovi. (8. 9. 1972). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- Svečana razglasitev univerze bo del zgodovine Maribora. (1975). *Večer*, 31(218), 2.
- Svet Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. (29. 9. 1971). *Zapisnik 4. seje Sveta Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru* (sign. 166). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru. Univerza v Mariboru 1972–1990.
- Šolski sistem usklajamo s potrebami družbe. (1961). *Delo*, (3/337), 12.
- Šrmpf, F. (1972a). »Maribor – univerzitetno mesto«. *Večer*, 28(91), 3.
- Šrmpf, F. (1971a). Preraščanje mariborskih visokošolskih zavodov v univerzo prinaša tudi probleme. *Večer*, 27(292), 2.
- Šrmpf, F. (1971b). Slovenski študentje o novem univerzitetnem središču. *Večer*, 27(295), 2.
- Šrmpf, F. (1972b). Univerza v Maribor: Prostorske rešitve čakajo. *Večer*, 28(260), 16.
- Tri nove višje šole v Mariboru. (1960). *Večer*, 16(148), 1–2.
- Ukaz o razglasitvi zakona o visokem šolstvu (1969). *Uradni list SRS*, (26/9).
- Uredba o višji komercialni šoli (1959). *Uradni list LRS*, (16/29).
- Ustanavljanje višjih šol v Mariboru: dodatek k elaboratu. (21. 3. 1960). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Okrajni ljudski odbor Maribor 1955–1965, Tajništvo za prosveto in kulturo – 1957 (sign. 3648).
- Utemeljitev samoupravnega sporazuma o združitvi v univerzo Maribor. (1975). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 139).
- V Mariboru tudi Višja pedagoška šola. (1960). *Večer*, 16(260), 2.
- Vabilo na prvo sejo konference ZKS visokošolskih zavodov Maribor. (8. 12. 1971). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 166).
- Vabilo na sejo komisije za prostorsko razmejitve univerze v Mariboru. (5. 5. 1975). Pokrajinski arhiv Maribor, fond Univerza v Mariboru 1972–1990 (sign. 51).
- Višja komercialna šola v Mariboru odprta. (1959). *Tribuna: list študentov ljubljanske Univerze*, (9/15–16).
- Vogelnik, D. (1961). Razgovori: Razmišljanje o novi podobi slovenske univerze. *Naša sodobnost*, 9(2), str. 159–166.
- V. V. (1975). Rojstvo mariborske univerze. *Večer*, 31(218), 1.
- Zakon o prenehanju Višje stomatološke šole v Mariboru. (1969). *Uradni list SRS*, (26/31).
- Zakon o Univerzi v Ljubljani. (1957). *Uradni list LRS*, (23/57).
- Zakon o ustanovitvi Pedagoške akademije v Mariboru. (1961). *Uradni list LRS*, (18/18).
- Zakon o ustanovitvi Združenja visokošolskih zavodov v Mariboru. (1961). *Uradni list LRS*, (18/14).

Zakon o Višji agronomski šoli v Mariboru. (1960). *Uradni list LRS*, (17/23).

Zakon o Višji pravni šoli v Mariboru. (1960). *Uradni list LRS*, (17/23).

Zakon o Višji stomatološki šoli v Mariboru. (1960). *Uradni list LRS*, (17/23).

Zakon o visokem šolstvu. (1975). *Uradni list SRS*, (32/13).

Zakon o visokem šolstvu v Ljudski republiki Sloveniji. (1960). *Uradni list LRS*, (17/39).

Zakon o visoki ekonomsko-komercialni šoli v Mariboru. (1969). *Uradni list SRS*, (26/14)

Zakon o Visoki tehniški šoli v Mariboru. (1973). *Uradni list SRS*, (30/26).

Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru. (1971). *Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru:*
MCMLXI–MCMLXXI.